

Chemické listy na internetu (ještě jednou po sedmi letech)

Když si zpětně přečtu úvodník s podobným názvem, psaný zhruba před sedmi lety, kdy jsem se ujímal práce redaktora WWW stránek Chemických listů a připomenu si tehdejší „smělé“ plány rozvoje jejich obsahu, musím konstatovat, že současná podoba Chemických listů na internetu tyto plány již daleko přesáhla. Velkou zásluhu na tom má samozřejmě bouřlivý rozvoj technologií pro publikování na internetu, díky němuž se stala jistá forma internetové přítomnosti pro odborný časopis určitou normou.

Co se vlastně za těch uplynulých sedm let změnilo? Kdybychom porovnali web Chemických listů z roku 1999 s tím současným, jistě bychom na prvním místě zaznamenali změnu designu. Vzhled stránek se za uplynulé roky změnil celkem třikrát a troufám si říci, že nikdy ne k horšímu, i když až současná verze je postavená na principech použitelnosti a přístupnosti a snese srovnání s časopisy prestižních vydavatelství. Vzhled stránek ale přece jen asi není tím, co zajímá většinu návštěvníků webu Chemických listů nejvíce. Tím je bezesporu obsah, a právě v oblasti obsahu došlo za uplynulá léta k nejzásadnější změně – elektronickému zveřejňování plných textů článků. To bylo zpočátku ojedinělé, ale od roku 2002 se započalo se standardním zveřejňováním článků vydávaných v hlavních sekcích časopisu. Netrvalo příliš dlouho, než se tato praxe rozšířila do dnešní podoby, kdy se na web dostává celý obsah čísla. Později se provedla i digitalizace starších ročníků, takže v současné době je na internetu k dispozici kompletní obsah Chemických listů počínaje rokem 1997, i když je při procházení digitalizovaných čísel potřeba smířit se s poněkud horší obrazovou kvalitou a většími velikostmi souborů.

Zatím poslední změnou týkající se internetového vydání Chemických listů je jejich začlenění do služby ChemPort® (<http://chemport.cas.org>), poskytované pod hlavičkou Chemical Abstracts Service (CAS). Základní funkcí služby ChemPort je propojit uživatele elektronických vyhledávacích nástrojů CAS, jako např. SciFinder® nebo STN®, přímo na plné texty článků, dostupných u jejich vydavatele nebo u nějaké třetí strany. Služba ChemPort je poskytována zdarma, což ovšem neznamená, že jsou zdarma poskytovány i plné texty odkazovaných článků. Tato volba je plně v kompetenci vydavatele a Chemické listy, které jsou v současnosti zdarma dostupné, představují

spíše výjimku. V praxi je pak získání plného textu článku velmi transparentní. Probíhá tak, že výsledky vyhledávání v např. SciFinderu jsou doplněny tlačítkem, po jehož stisku jsou čtenáři nabídnuty možné cesty vedoucí k získání plného textu. Je-li článek poskytován zdarma nebo zahrnuje-li přístup k tomuto článku čtenářovo předplatné, lze článek ihned otevřít, v opačném případě je nabídnuta cesta pro jeho rychlé získání za úplatu.

Co tedy vlastně začlenění Chemických listů do ChemPortu přinese čtenářům? Odpověď úzce souvisí s otázkou, jaký je vlastně typický čtenář internetové verze Chemických listů. Statistiky návštěvnosti webových stránek naznačují, že přes 70 % návštěvníků na stránky přichází z Česka nebo ze Slovenska. Přibližně o stejném procentu návštěvníků platí, že se na stránky Chemických listů dostávají tak, že přímo zadají jejich adresu (nebo použijí „záložku“ ve svém internetovém prohlížeči). Lze očekávat, že průnik těchto dvou množin je velký, a že reprezentuje čtenáře, kteří více či méně pravidelně čtou nebo prohlížejí časopis v jeho internetové verzi. Přímý přínos pro tuto skupinu čtenářů je poměrně malý, protože ke článkům nepřístupují na základě žádných vyhledávačů. Doplněk k uvedeným majoritním skupinám tvoří návštěvníci, kteří přicházejí ze zahraničí a přes vyhledávací služby. Právě pro tuto skupinu představuje ChemPort obrovské zjednodušení, protože namísto zdlouhavého hledání stránek časopisu a zjišťování, zda jsou zde dostupné plné texty, mohou získat požadovaný článek několika kliknutími myši. Je jistě legitimní pochybovat o ochotě česky nemluvicích návštěvníků zabývat se článkem v češtině, ale myslím, že obrázky a tabulky jsou do značné míry jazykově nezávislé a jsou-li doplněny kvalitním anglickým souhrnem, lze snad článek považovat alespoň za použitelný. V souvislosti s tím se redakce Chemických listů dohodla podporovat rozšířené souhrny článků v angličtině, jejichž rozsah spolu s grafickými a číselnými informacemi umožní pochopit nejdůležitější části obsahu článku i čtenářům, kteří vládou „pouze“ angličtinou. Podle mého názoru tedy může začlenění Chemických listů do služby ChemPort přinést zvýšení počtu čtenářů ze zahraničí, přispět k citovanosti publikovaných článků a k růstu impaktového faktoru časopisu, a tím dále zvýšit jeho kvalitu pro všechny čtenáře.

Petr Zámotný